

کارگاه آموزشی داوری تجاری بین‌المللی

گزارش: دکتر حمید رضا نیکبخت

در تاریخ ۲۸ و ۲۹ آبان‌ماه ۱۳۷۹ (۱۹-۱۸ نوامبر ۲۰۰۰) یک کارگاه آموزشی درخصوص داوری تجاری بین‌المللی توسط دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه با همکاری دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی و انجمن داوری ایرانی در محل آن دفتر در تهران برگزار گردید. شرکت‌کنندگان و سخنرانان خارجی این کارگاه آقایان آلف فرانکی (Ulf Franke) و ژان گرناندت (John Gernandt) از مرکز داوری اطاق تجارت استکهلم سوئد،* پرفسور میشل ریزمن (Michael Reisman) از مدرسه حقوق یل (Yale Law School) ایالات متحده آمریکا و آقای دکتر جان ون دن برگ (Jan van den Berg) از حقوقدانان و متخصصین داوری بین‌المللی هلند، بودند.

از جمهوری اسلامی ایران، اساتید، حقوقدانان، دانشجویان، صاحب‌نظران و دست‌اندرکاران داوری و روابط بین‌الملل از دانشگاهها، سازمانها و مؤسسات مختلف دولتی و خصوصی حضور داشتند. از میان آنها آقایان دکتر گودرز افتخارجهرمی، دکتر سید کاظم سجادپور، دکتر مجتبی

---

*. Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce.

کزازی، دکتر حمیدرضا نیکبخت، دکتر اسعد اردلان، دکتر پرویز ساورایی، دکتر مسعود اربابی، آقای لطفیان و دکتر نصراله ابراهیمی و خانم دکتر زهرا نوع‌پرست با ارائه مقاله یا سخنرانی و اداره جلسات شرکت فعال داشتند.

این کارگاه آموزشی پس از تلاوت آیاتی از کلام‌الله مجید با خوش‌آمدگویی و سخنان مبسوطی درخصوص هدف و چگونگی تشکیل این کارگاه توسط آقای دکتر سید کاظم سجادپور مدیرکل دفتر مطالعات سیاسی وزارت امور خارجه آغاز گردید. سپس آقای دکتر حمیدرضا نیکبخت به نمایندگی از طرف دانشکده حقوق با گرامیداشت حضور میهمانان و شرکت‌کنندگان و ضمن بیان کلیاتی درخصوص داوری تجاری بین‌المللی، گزارشی از وضعیت داوری تجاری در ایران ارائه نمود.

در طی دو روز و هشت جلسه نسبتاً فشرده، موضوعات متنوع و مختلف داوری تجاری (اعم از داخلی و بین‌المللی) به بحث و بررسی گذاشته شد. از جمله موضوعات مورد بحث عبارت بودند از:

- ۱- استقلال توافقنامه داوری
1- Autonomy of arbitration agreement
- ۲- نصب داوران
2- Appointment of arbitrators
- ۳- اهلیت دولت برای ارجاع اختلافات به داوری
3- Capacity of the State to refer disputes to arbitration
- ۴- داوری چندجانبه
4- Multiparty arbitration
- ۵- اقدامات موقت
5- Provisional measures
- ۶- قانون حاکم
6- Applicable law

7- Scope of the arbitrator's jurisdiction to deal with a plea of compensation, set off and counter claim	۷- حدود صلاحیت داور برای رسیدگی به ادعای جبران، تهاتر و تقابل
8- Interim and partial awards	۸- آراء مقدماتی و مرحله‌ای
9- Enforcement of awards rendered in international disputes in Iran	۹- اجرای آراء داوری صادرشده در دعاوی بین‌المللی در ایران
10- Enforcement of awards rendered in international disputes outside Iran	۱۰- اجرای آراء داوری بین‌المللی صادر شده در خارج از ایران
11- Conditions for a successful arbitration place	۱۱- شرایط یک محل داوری موفق
12- Conditions for a successful arbitration center	۱۲- شرایط یک مرکز داوری موفق
13- Res Judicata & Arbitration	۱۳- قضیه امر مختومه و داوری
14- Developing Countries & Arbitration	۱۴- کشورهای درحال توسعه و داوری
15- Time Limitation & Arbitration	۱۵- مرور زمان و داوری
16- State Immunity & commercial Arbitrations	۱۶- مصونیت دولتها و داوری‌های تجاری
17- Iranian Constitution & Arbitration	۱۷- قانون اساسی ایران و داوری (اصل ۱۳۹)
18- The function of international commercial Arbitration in National Development	۱۸- نقش داوری تجاری بین‌المللی در توسعه ملی

نظر به اینکه آقایان دکتر گودرز افتخار جهرمی و دکتر حمیدرضا نیکبخت و دکتر پرویز ساورایی از دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی در این کارگاه آموزشی سخنانی ایراد نمودند، خلاصه‌ای از بیانات آنها در ذیل نقل می‌گردد:

آقای دکتر گودرز افتخار جهرمی ابتدا شرح و بسطی داشتند بر مقاله‌ای که قبلاً در اولین کنفرانس بین‌المللی داوری، تحت عنوان «تحولات نهاد داوری در قوانین موضوعه ایران و دستاورد آن در حوزه داوری بین‌المللی» ارائه نموده بودند،* پس از اظهارات خود در این خصوص، ایشان در گفتگو و مباحث متقابل شرکت کنندگان و صاحب‌نظران در جلسه قرار گرفته و به اظهارنظر و پاسخ به پرسشهای مختلف پرداختند. آقای دکتر گودرز افتخار جهرمی در مورد پرسشهایی در ارتباط با اصل ۱۳۹ قانون اساسی که مقرر می‌دارد: «صلح دعاوی راجع به اموال عمومی و دولتی یا ارجاع آن به داوری در هر مورد موکول به تصویب هیأت وزیران است و باید به اطلاع مجلس برسد. در مواردی که طرف دعوی خارجی باشد و در موارد مهم داخلی باید به تصویب مجلس نیز برسد. موارد مهم را قانون تعیین می‌کند»، بیان داشتند که این اصل به لحاظ اینکه یکی از اصول قانون مادر (قانون اساسی) در ایران می‌باشد، گرچه ممکن است تا حدودی مانع داوری تجاری بین‌المللی محسوب شود، اما قویاً لازم‌الاجرا می‌باشد و به هیچ صورت نمی‌توان از آن عدول نمود و سازمانهای دولتی باید برای اینکه دعاوی خود با خارجیها را به داوری ارجاع دهند مصوبه هیأت وزیران و

* دیده شود: افتخار جهرمی، دکتر گودرز، تحولات نهاد داوری در قوانین موضوعه ایران و دستاوردهای آن در حوزه داوری بین‌المللی، مجله تحقیقات حقوقی، شماره ۲۷-۲۸، ۱۳۷۸، ص ۱۳.

مجلس شورای اسلامی را اخذ نمایند. اما بنا به نظر شورای محترم نگهبان، مؤسسات دولتی ایرانی می‌توانند در قراردادهای خسود با خارجیها شرط داوری را درج نمایند و قید کنند که رجوع به داوری در صورت اختلاف با رعایت اصل ۱۳۹ قانون اساسی امکان‌پذیر است؛ با این ترتیب در هنگام انعقاد قرارداد نیاز به مصوبه هیأت وزیران یا مجلس نمی‌باشد اما بدیهی است پس از حدوث اختلاف، برای ارجاع دعوی به داوری و حل و فصل آن از این طریق، باید مجوز لازم اخذ شود.

ایشان در پاسخ به این سؤال که آیا در داوری‌های بین‌المللی مواردی وجود دارد که اصل ۱۳۹ قانون اساسی ایران نپذیرفته باشد، اظهار نمودند، چون این امر در یکی از اصول قانون اساسی ایران ذکر گردیده است، تازمانی که در قانون اساسی ایران اصل وجود دارد باید در داوری‌های بین‌المللی رعایت شود.

درخصوص قراردادهای نفتی، ایشان گفتند که شرکت نفت مجوز خاص برای ارجاع اختلافات مربوط به قراردادهای نفتی خود به داوری دارد که براساس آن می‌تواند عمل کند. آقای دکتر حمیدرضا نیکبخت، گزارش خود را به زبان انگلیسی ارائه دادند که خلاصه آن در ذیل می‌آید:

In the Name of God

The Merciful the Compassionate

It is, first of all, a privilege and a great pleasure for me, on behalf of academicians and university professors

to join Dr. Sadjad pour in extending warm thanks to all the participants of this workshop.

And, may I say how gratified we are to welcome the distinguished guests and participants who have taken part at this workshop from long distances, from different parts of the universe.

I should also like to say to the Ministry of Foreign Affairs in general and its Institute for Political and International Studies in particular, which kindly organized this workshop, how deeply grateful we are.

I have to add that we all have gathered here to discuss and consider an issue which is subordinated to the activities of an Important section of each community known as International Trades or Investors (they may be private or public person), we are very grateful to all of whom kindly accepted to collaborate with this endeavour.

It is most appropriate that this workshop is held in an Institution of Ministry of Foreign Affairs, because it is the core and concrete bridge for creation of relations and co-operations between national or internal institutions and foreigners or foreign persons.

The subject of this workshop is "International Commercial Arbitration" which contains some of the most important problems of International Trade of our time. They are issues of

theory or academic practice and international relations. This Institute or Ministry is the best venue to bring together the relevant specialized people of each issue. This is what we see here: very prominent professors of universities, learned practitioners in law and in trade and distinguished politicians or specialized people in international relations.

A year ago the first International Conference on International Commercial Arbitration was held in Tehran at Shahid Beheshti University. In my paper to that conference I wrote: "Nowadays, international commercial arbitration is a common and practical approach for settlement of disputes among international traders, i.e. the persons whose trade has connection with two or more countries. One may say that this method of dispute settlement has found its place as an alternative to national courts; it has been most welcomed and widely adopted in the world because of its neutrality and effectiveness, the main features of which the court proceedings lack in most countries".*

It is submitted here that although arbitration seems the most convenient means for the dispute settlement, it has two kinds of problems; one inherent or substantive problems which are common for nearly all countries, such as problems of private

---

*. نیکبخت، دکتر حمیدرضا، تعارض قوانین در داوری تجاری بین‌المللی، مجله تحقیقات حقوقی، شماره ۲۷-۲۸، ۱۳۷۸، ص ۱۳۵.

international law or choice of law issues and problem of lack or improper or variety of arbitration rules in many countries, and the like. The other kind is particular problems for only developing countries which have caused that they look at arbitration as a means of settlement of international commercial disputes in favour of developed countries; unqualified arbitrators is among this kind of problems. Developing countries, mainly for this general reason are suspicious to arbitration and they are uneasy to improve this means of dispute settlement in their countries and they may even make barriers in its development.

Again, in that paper I suggested "further modernization of arbitration procedure at national and transnational levels and faster move towards eliminating the variety of conflict of laws questions, e.g. by creating a unique or uniform system of conflict of laws in respect of arbitration agreement and merits of the dispute".*

Now, I would say that today, we have this great workshop here which is intended to tackle and to address itself to many of the issues facing the arbitration in international trade community and will give us much better suggestions.

I am very happy to say that in our country, as a community of Muslims, arbitration has a root in our ideology, and in domestic differences we have had arbitration as a parallel

---

*. همان منبع، ص ١٣٨.

means with judicial settlement formally since 1910 (the time when the first Civil Procedural Code of Iran was enacted).

In late September 1997 Iranian parliament enacted for the first time the "International Commercial Arbitration Act". This Act is mainly based on the 1985 UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration.

Iranian Association of Arbitration was established by memberships of many Professors of Universities and Lawyers in 1994.

In our Universities in two levels, Undergraduate, Postgraduate (including Doctoral), national and International Arbitration are taught and they are more often subjects of different conferences and Seminars.

As it was mentioned, a year ago an International Conference on Arbitration was held by Shahid^{*} Beheshti University in Tehran. Some of the Articles presented there were published in an Issue of *Revue De Recherche Juridique*.

In International Level, Iran is one of the oldest countries that accepted to resolve her nationals and state disputes with foreigners, by arbitration. There are many instances of old cases. In recent years there are also many private and State cases which have been referred to arbitration.

Iran-United States Claims Tribunal established based on Algiers Declaration of 1981 and still exists is a clear indication of acceptance or even popularity of arbitration in Iran.

There are some initiatives that Iran becomes a member to 1958 New York Convention on Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards.

We hope an Arbitration Chamber will be established in Tehran in near future, and we believe by great experiences, and many international arbitration experts, and geographically convenience, Tehran is the most convenient fora in the region to be a centre for settlement of International commercial disputes.

I hope in the threshold of the year of 2001, the year of "Dialogue of Civilizations" a very great issue proposed by the honourable President of Islamic Republic of Iran, this workshop which can be seen in the same direction, will deal the problems mentioned in detail here, and it will approach the subject in critical together with constructive spirit, in the scientific meaning of these terms. Undoubtedly, the result in the art of colloquial and dialogue will be a break through and will perhaps enable us to overcome the difficulties and to find some solutions to the problems at least in the future if not in the present time.

Once more, I offer our special gratitude to all of you and wish a very successful workshop. Thank you.

آقای دکتر پرویز ساورایی مقاله‌ای با عنوان داوری در کشورهای
در حال توسعه به زبان انگلیسی ارائه نمودند که خلاصه آن بشرح ذیل
می‌باشد:

In the Name of God
Arbitration in Developing Countries
(Abstract)

Governmental control over national economy and the rapid growth of activities of private persons, particularly in developing countries have increased the importance of economic development agreements between States, their commercial entities and private persons from one side, and foreign private enterprises from the other side.

Some type of adjudicatory machinery will be necessary to resolve disputes arising from these transnational commercial transactions. International Commercial Arbitration is often the only adjudicatory process acceptable to both parties.

The expectation of attracting arbitration has been an inducement to recent enactments or modifications of national arbitration laws of developing countries. In this regard, the influence of the UNCITRAL Model Law has been substantial.

Moreover, with regard to enforcement of arbitral awards, the world has reached a situation where 1958 New York Convention applies in more than 130 States and territories, including third world countries.

With regard to arbitration under the auspicious of national institutions in developing countries, it should be added that there are by now several well established national institutions in Asia.

In addition, the recent experience in the ICC context is that the posture of parties from developing countries is undergoing dramatic change.

Therefore, these facts show that the developing countries are slowly overcoming their traditional resistance to international commercial arbitration.

While we are all aware of the broad consensus reached on many points in this regard, there remain a number of specially difficult problems in international field as follow:

- Less pro-arbitration approach in some developing countries,
- Cost and time,
- Quality control of arbitral awards,
- Unskilled practitioners,
- Information,

- Applicable law, and other problems, such as, selection of arbitrators, arbitrability, identification of the State party, enforcement and immunity, etc.*

*. ترجمه خلاصه فوق که توسط نویسنده به عمل آمده بدین گونه است:

بنام خدا

داوری در کشورهای درحال توسعه

چکیده

کنترل دولت بر اقتصاد ملی و رشد سریع فعالیت تجاری اشخاص خصوصی، خصوصاً در کشورهای درحال توسعه، اهمیت قراردادهای توسعه اقتصادی بین دولت‌ها و سازمان‌های تجاری وابسته به دولت و اشخاص خصوصی از یک طرف و شرکت‌ها و مؤسسات تجاری خصوصی خارجی را از طرف دیگر افزایش داده است.

داوری تجاری بین‌المللی غالباً تنها مکانیزم قابل قبول برای حل اختلافات ناشی از این قراردادها است. جاذبه داوری موجب قانونگذاری جدید و جرح و تعدیل قوانین داوری کشورهای درحال توسعه گردیده است.

نفوذ مقررات داوری آنسترال در این خصوص بسیار اساسی بوده است.

به‌علاوه، در رابطه با اجرای آراء داوری بین‌المللی، جهان به وضعیتی رسیده است که کنوانسیون سال ۱۹۵۸ درخصوص اجرای آراء داوری، در بیش از ۱۳۰ کشور و سرزمین از جمله کشورهای جهان سوم به اجرا درمی‌آید. در رابطه با داوری تحت نظارت مؤسسات ملی در کشورهای درحال توسعه، باید اضافه شود که بسیاری از این مؤسسات در آسیا تأسیس گردیده‌اند.

ضمناً تجربه اخیر اتاق بازرگانی بین‌المللی، بیان‌کننده این واقعیت است که طرفداران حل و فصل اختلافات از طریق داوری در کشورهای جهان سوم افزایش بسیار یافته است.

بنابراین، حقایق مورد اشاره مبین آن است که درحال حاضر بسیاری از کشورهای درحال توسعه، مخالفت کمتری درمقابل داوری تجاری بین‌المللی از خود نشان می‌دهند.

با وجود این که در زمینه داوری تجاری بین‌المللی، کشورهای جهان از جمله کشورهای درحال توسعه به نقاط اشتراک فراوان رسیده‌اند، مسائل و مشکلات بسیاری به شرح زیر باقی است:

- پاره‌ای از کشورهای درحال توسعه کماکان به داوری تجاری بین‌المللی با شک و تردید می‌نگرند،

- مشکلات هزینه و صرف وقت طولانی،

- مشکلات مربوط به کنترل کیفیت آراء داوری،

- مشکلات مربوط به حقوقدانان فاقد مهارت (اعم از وکلاء، مشاورین و داوران)،

- مشکلات مربوط به کسب اطلاعات درخصوص آراء داوری،

- مشکلات مربوط به قانون حاکم، انتخاب داوران، قابلیت ارجاع موضوع به داوری، اجرای رأی داوران،

مصونیت و غیره.